

# Асновы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю

Камерцыйнае  
выкарыстоўванне аб'екта  
інтэлектуальнай уласнасці

## План лекції

1. Агульная характарыстыка асноўных формаў перадачы правоў на аб'екты інтэлектуальнай уласнасці.
2. Ліцэнзійны дагавор.
3. Характар перадаваемых маёмасных правоў.
4. Аб'ём перадаваемых правоў.
5. Адкрытая ліцэнзія. Прымусовая ліцэнзія.
6. Выключная і невыключная ліцэнзія.
7. Пошліны за падтрыманне патэнта ў сіле.
8. Дагаворы аб выкарыстоўванні аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці.

## Заданні для практычнага занятку

1. Асаблівасці ўвядзення аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці ў грамадзянскі абарот.
2. Паняцце «нематэрыяльныя актывы».
3. Класіфікацыя нематэрыяльных актываў.
4. Вызначэнне кошту аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці.
5. Мэта вызначэння кошту аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці.
6. Метады вызначэння кошту аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці.
7. Выкарыстоўванне аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці ў складзе нематэрыяльных актываў установы або прадпрыемства.

**Введение объектов интеллектуальной собственности в гражданский оборот. Методический материал для проведения практических занятий для студентов всех специальностей / А.А. Дыжова. – Могилев: УО «МГУП», 2012. – 32 с.**

## Агульная характарыстыка асноўных формаў перадачы правоў на аб'екты інтэлектуальнай уласнасці

- Уладальніку маёмасных правоў на вынік інтэлектуальнай дзейнасці або сродак індывідуалізацыі належыць выключнае права правамернага выкарыстання гэтага аб'екта інтэлектуальнай уласнасці **па сваім меркаванні ў любой форме і любым спосабам**.
- Выкарыстоўванне іншымі асобамі аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці, у дачыненні да якіх іх праваўладальніку належыць выключнае права, дапускаецца толькі **са згоды** праваўладальніка.
- Уладальнік выключнага права на аб'ект інтэлектуальнай уласнасці мае права перадаць гэта права іншай асобе поўнасцю або часткова, дазволіць іншай асобе выкарыстоўваць аб'ект інтэлектуальнай уласнасці і мае права распарадзіцца ім іншым чынам.

- **Абмежаванне выключных правоў** дапускаюцца пры ўмове, што такія абмежаванні не наносаць шкоды нармальнаму выкарыстоўванню аб'екта інтэлектуальнай уласнасці і не ўшчамляюць неабгрунтаваным чынам законных інтарэсаў праваўладальнікаў.
- **Маёмасныя правы** ўладальніка выключных правоў на аб'ект інтэлектуальнай уласнасці, могуць быць перададзены праваўладальнікам поўнасю або часткова іншай асобе па дамове, а таксама пераходзяць па спадчыне і ў парадку правапераемства пры рэарганізацыі юрыдычнай асобы – праваўладальніка.
- Перадача маёмасных правоў па дамове альбо іх пераход у парадку універсальнай правапераемнасці **не цягне** перадачы або абмежавання права аўтарства і іншых асабістых немаёмасных правоў. Умовы дагавора аб перадачы або абмежаванні такіх правоў **нікчэмныя**.

- **Выключныя правы**, якія перадаюцца па дагаворы, павінны быць у ім вызначаны. Правы, якія не пазначаныя ў дамове ў якасці перадаваемых, мяркуюцца неперададзенымі, паколькі не даказана іншае.
- Да дагавору, які прадугледжвае прадастаўленне выключных правоў у перыяд яго дзеяння іншай асобе на абмежаваны час, прымяняюцца **правілы** аб ліцэнзійным дагаворы.
- Па ліцэнзійнаму дагавору бок, які валодае выключным правам на выкарыстоўванне выніку інтэлектуальнай дзейнасці або на сродкі індывідуалізацыі (ліцэнзіяр), надае другому боку (ліцэнзіяту) дазвол **выкарыстоўваць** адпаведны аб'ект інтэлектуальнай уласнасці.
- Ліцэнзійны дагавор прадугледжвае **платнасць**.

# Ліцэнзійны дагавор

- Прадастаўленне права выкарыстоўваць запатэнтаваны аб'ект іншым асобам ажыццяўляецца заключэннем **ліцэнзійнага дагавора**.
- Па ім бок, які валодае выключным правам на выкарыстоўванне вынікам інтэлектуальнай дзейнасці або на сродкі індывідуалізацыі (ліцэнзіярам), надае другому боку (ліцэнзіяту) дазвол выкарыстоўваць адпаведны аб'ект інтэлектуальнай уласнасці (п. 1 арт. 985 ГК).
- У дачыненні да вынаходніцтва, карыснай мадэлі і прамысловага ўзору бакамі па ліцэнзійнаму дагавору з'яўляюцца патэнтаўладальнік (ліцэнзіяр) і набытчык ліцэнзіі (ліцэнзіят).

Арт. 985 ГК усталяваў **два віда ліцэнзійнага дагавора:**

- калі ліцэнзійны дагавор дае ліцэнзіяту права выкарыстоўвання аб'екта прамысловай уласнасці з захаваннем за ліцэнзіярам права яго выкарыстоўвання і права выдачы ліцэнзіі іншым асобам, дагавор мае назву – **простая (невыключная) ліцэнзія;**
- калі ж ліцэнзійны дагавор дае ліцэнзіяту права выкарыстоўвання аб'екта прамысловай уласнасці з захаваннем за ліцэнзіярам права яго выкарыстоўвання ў частцы, якая не перадаецца ліцэнзіяту, але без права выдачы ліцэнзіі іншым асобам, дагавор мае назву – **выключная ліцэнзія.**

Не выключаецца сітуацыя, пры якой у дамове прадугледжана, што і сам ліцэнзіяр пазбаўляецца права выкарыстоўваць запатэнтаваны аб'ект. Такая ліцэнзія з'яўляецца **поўнай.**

- Дзеючыя заканадаўчыя акты Рэспублікі Беларусь не прадугледжваюць, якія віды ліцэнзій (простая невыключная і выключная) могуць быць прадастаўлены ліцэнзіяту і не ўтрымліваюць норм права, якія вызначаюць змест ліцэнзійных дагавораў, парадак іх заключэння, змянення і спынення.
- Бакам надаецца права **самім вызначаць ўмовы ліцэнзійнага дагавора**, правы і абавязкі бакоў і да т.п., выконваючы агульныя правілы ГК і іншых актаў заканадаўства аб здзелках і дагаворах.
- У ліцэнзійным дагаворы бакі дакладна вызначаюць аб'ём правамоцтваў ліцэнзіянта і тэрмін, на працягу якога апошні мае права выкарыстоўваць свае правамоцтвы.

- Як правіла, у ліцэнзійным дагаворы вызначаюцца тэрытарыяльныя межы дзеяння выключнай ліцэнзіі, колькасныя абмежаванні вырабаў, спосабы выкарыстоўвання запатэнтаванага аб'екта прамысловай уласнасці, галіна гаспадарчай дзейнасці, у якой аб'ект можа выкарыстоўвацца і т.п. У дагаворы можа быць зафіксавана забарона на выкарыстоўванне запатэнтаванага аб'екта ў асобных галінах вытворчай дзейнасці.
- Тэрмін дзеяння ліцэнзійнага дагавора, як правіла, значна карацей тэрміну дзеяння патэнта.
- Ліцэнзіяр пры выключнай ліцэнзіі на вынаходніцтва, карысную мадэль можа дазваляць ліцэнзіяту заключаць ліцэнзійныя дагаворы (субліцэнзіі) з трэцімі асобамі ў межах, перадаваемых па асноўным ліцэнзійным дагаворы, правоў на выкарыстоўванне вынаходніцтва, карыснай мадэлі. Адказнасць перад ліцэнзіярам за дзеянні субліцэнзіята нясе ліцэнзіят.

Ліцэнзійны дагавор прадугледжвае **платнасць (узнагароджанне)**. Памер і парадак выплаты ўзнагароды ліцэнзіярам вызначаецца бакамі ў дагаворы ў форме **пакупніцкага збору** (аднаразовае ўзнагароджанне, якое выплачваецца пры падпісанні ліцэнзійнага дагавора) і **роялці** (бягучых адлічэнняў у працэнтах да атрымоўваемага прыбытку або да кошту запатэнтаванага прадукту).

- **Саступка правоў патэнтаўладальніка** (саступка патэнта) у адрозненне ад перадачы права на выкарыстоўванне (ліцэнзійнага дагавора) азначае, што да пакупніка патэнта пераходзяць правы патэнтаўладальніка ў тым аб'ёме, у якім яны належаць патэнтаўладальніку на момант саступкі, на ўвесь тэрмін дзеяння патэнта. Набытчык патэнта мае права выдаваць ліцэнзіі на выкарыстоўванне аб'екта прамысловай уласнасці іншым асобам.
- **Дамовы аб перадачы правоў на выкарыстанне** вынаходніцтваў, карысных мадэляў і прамысловых узораў і дагаворы аб уступцы правоў на патэнты здзяйсняюцца ў пісьмовай форме і рэгіструюцца ў дзяржаўным патэнтавым ведамстве Рэспублікі Беларусь. Апошняе мае права ў межах сваёй кампетэнцыі запытваць і атрымліваць ад дзяржаўных органаў заключэнні па пытаннях, звязаных з рэгістрацыяй названых дагавораў, праводзіць экспертызу апошніх і рэгістраваць іх у спецыяльным рэестры. Незарэгістраваны дагавор лічыцца несапраўдным.

- Перадача выключнага права на выкарыстоўванне аб'екта інтэлектуальнай уласнасці іншай асобе абумоўлена тым, што аўтар, як правіла, **не можа самастойна прыбыткова** выкарыстоўваць адпаведны аб'ект інтэлектуальнай уласнасці і вымушаны саступіць сваё права іншым асобам, якія **валодаюць неабходнымі сродкамі вытворчасці**.

Існуе некалькі спосабаў перадачы выключных правоў на выкарыстоўванне аб'екта інтэлектуальнай уласнасці.

- Асноўнымі з іх з'яўляюцца: **набыццё выключных правоў на ахоўваемы аб'ект прамысловай уласнасці, выдача ліцэнзіі і перадача – набыццё сакрэтаў (ноу – хау).**

- У выпадку набыцця выключных правоў ўладальнік гэтых правоў перадае іх іншай асобе без якіх-небудзь абмежаванняў і беззваротна губляе свае выключныя правы, якія пераходзяць да пакупніка гэтых правоў. Набытчык апошніх становіцца новым суб'ектам выключных правоў на дадзены аб'ект права прамысловай уласнасці.
- Выдача ліцэнзій адрозніваецца ад перадачы-набыцця выключных правоў тым, што ўладальнік названых правоў перадае пакупніку дазвол выкарыстоўваць адпаведны аб'ект інтэлектуальнай уласнасці «у пэўнай краіне і ў абмежаваны перыяд часу». Выдача ліцэнзіі афармляецца ліцэнзійным пагадненнем, што прадугледжвае платнасць.

- Дагавор аб выкарыстоўванні аб'екта інтэлектуальнай уласнасці, як правіла, складаецца на ўжо існуючы аб'ект. Але творы літаратуры, навукі і мастацтва, аб'екты прамысловай уласнасці могуць стварацца і нярэдка ствараюцца на аснове дагавора, па якому аўтар прымае на сябе абавязацельства стварыць у будучыні твор навукі, літаратуры або мастацтва, вынаходніцтва ці іншай вынік інтэлектуальнай дзейнасці і прадаставіць заказчыку, які не з'яўляецца яго працадаўцам, выключныя правы на выкарыстоўванне гэтага выніку.
- Калі такі дагавор заключаецца яго называюць **дагаворам літаратурнай ці мастацкай замовы**. У такім дагаворы павінен быць вызначаны характар ствараемага выніка інтэлектуальнай дзейнасці, мэты або спосабы яго выкарыстоўвання.

## **Характар перадаваемых маёмасных правоў**

**Па гэтай прыкмеце дагаворы дзеляцца на дагаворы аб перадачы выключных аўтарскіх правоў; дагаворы аб перадачы невыключных аўтарскіх правоў.**

**Пры перадачы выключнага права ўласнасці яго набываць самастойна абараняе гэта права супраць трэціх асоб, у тым ліку нясе адпаведныя выдаткі. Пры перадачы невыключнага аўтарскага права яго набываць не нясе выдаткаў на абарону.**

## Аб'ём перадаваемых правоў

Гаворачы аб размеркаванні правоў уласнасці на твор у рамках аўтарскага дагавора, неабходна ўлічваць не толькі склад перадаваемых правоў (выключныя / невыключныя правы), але і іх аб'ём.

- Інстытуцыйным асяроддзем акрэслена сукупнасць правоў уласнасці аўтара на **эканамічны складнік** створанага твора, у юрыдычных тэрмінах вызначаны як маёмасныя правы уласнасці: права на прайграванне, права на распаўсюд і г.д.
- Аўтар як уласнік маёмасных правоў можа ў сваіх эканамічных інтарэсах абменьвацца гэтымі правамі **адвольна**: ён можа перадаць як увесь аб'ём правоў аднаму эканамічнаму контрагенту, так і асобныя віды правамоцтваў некалькім контрагентам.

Напрыклад, аўтар можа перадаць па дагавору права на распаўсюд свайго твора выдаўцу, права на пераклад – перакладчыку, а права на перапрацоўку пакінуць за сабой.

Магчымы дзве формы перадачы правоў уласнасці:

- **Поўная перадача** правоў уласнасці прадугледжвае, што ўладальнік аўтарскага права перадае пакупніку ўвесь набор маёмасных правоў, прадугледжаных Законам аб аўтарскім праве і сумежных правах.
- **Частковая перадача:** кожнае маёмаснае права можа дзяліцца любым спосабам: па прадмеце, аб'ёме, тэрыторыі, тэрміну і г.д. Гэта азначае, што прадавец, нават перадаючы аднаму пакупніку ўвесь пералік маёмасных правоў, тым не менш, можа абмежаваць іх выкарыстоўванне ў прасторы, у часе і колькасна.

Паколькі склад і аб'ём перадаваемых маёмасных правоў інстытуцыйным асяроддзем жорстка не абгавораны ні юрыдычна, ні эканамічна, варта ўлічваць, што некаторыя з іх могуць перадавацца як выключныя, а іншыя – як невыключныя.

Такім чынам, з аб'яднання тыпаў перадачы маёмасных правоў па іх складу і аб'ёму выцякаюць **чатыры магчымыя формы абмену** ў рамках аўтарскага дагавора:

- выключныя правы на ўвесь аб'ём правоў;
- выключныя правы на частковы аб'ём правоў;
- невыключныя правы на ўвесь аб'ём правоў;
- невыключныя правы на частковы аб'ём правоў.

Далейшае ўдакладненне названага канчатковага набору аб'ёмаў адбываецца з улікам таго, што ў рамках аўтарскага дагавора сукупнасць абменаў паміж эканамічнымі агентамі (пакупніком і прадаўцом правоў уласнасці на выкарыстанне твора) павінна быць структураваная ў часе і ў прасторы.

## Адкрытая ліцэнзія. Прымусовая ліцэнзія

- Сутнасць **адкрытай ліцэнзіі** : патэнтаўладальнік можа падаць у патэнтны орган для афіцыйнага апублікавання заяву аб прадастаўленні любой асобе правоў на выкарыстоўванне вынаходніцтва, карыснай мадэлі на ўмовах невыключнай ліцэнзіі.
- У гэтым выпадку пошліна за падтрыманне патэнта ў сіле зніжаецца на 50%, пачынаючы з года, наступнага за годам публікацыі такой заявы. Той, хто выявіць жаданне выкарыстоўваць азначанае вынаходніцтва, карысную мадэль, абавязаны заключыць з патэнтаўладальнікам дагавор аб плацяжах.
- Сам патэнтаўладальнік не можа адмовіцца ад заключэння ліцэнзійнага дагавора з асобай, якая выявіла жаданне заключыць дамову, паколькі была абвешчаная адкрытая ліцэнзія.

- Патэнтаўладальнік не толькі мае права, але і **абавязаны** выкарыстоўваць запатэнтаванае вынаходніцтва, карысную мадэль. У выпадку невыканання гэтага абавязку зацікаўленая асоба мае права патрабаваць выдачы яму **прымусовай ліцэнзіі**. Такой прызнаецца ліцэнзія, якая выдаецца па рашэнні суда насуперак волі патэнтаўладальніка.

Пры не выкарыстоўванні або недастатковым выкарыстоўванні патэнтаўладальнікам на працягу 5 гадоў вынаходніцтва (на працягу 3 гадоў карыснай мадэлі) любая асоба, якая хоча і гатовая выкарыстоўваць запатэнтаванае вынаходніцтва, карысную мадэль у выпадку адмовы патэнтаўладальніка ад заключэння ліцэнзійнага дагавора можа звярнуцца ў суд з хадайніцтвам аб прадастаўленні яму прымусовай невыключнай ліцэнзіі. Калі патэнтаўладальнік не дакажа, што не выкарыстоўванне або недастатковае выкарыстоўванне вынаходніцтва, карыснай мадэлі абумоўлена уважлівымі прычынамі, суд дае прымусовую ліцэнзію з вызначэннем межаў выкарыстоўвання, памераў, тэрмінаў і парадку плацяжоў.

## Выключная і невыключная ліцэнзія

- Патэнтаўладальнік (ліцэнзіярам), валодаючы выключным правам на вынаходніцтва, у адпаведнасці з выдадзеным на яго імя патэнтам, можа прадастаўляць права на выкарыстоўванне запатэнтаванага аб'екта любой асобе на аснове ліцэнзійнага дагавора.
- Асоба, якой уступаецца права (ліцэнзіят), абавязана ўносіць ліцэнзіяру абумоўленыя дамовай плацяжы і ажыццяўляць іншыя прадугледжаныя дагаворам дзеянні.
- Важнай прыкметай ліцэнзійных дагавораў з'яўляецца абавязковая ўмова іх рэгістрацыі ў патэнтавым ведамстве, у адваротным выпадку яны лічацца несапраўднымі.

У адпаведнасці з характарам перадаваемых па ліцэнзіі маёмасных правоў ліцэнзійныя дагаворы, падобна аўтарскім, дзеляцца на:

выключныя ліцэнзіі;

невыключныя ліцэнзіі.

- У выпадку **выключнай ліцэнзіі** да ліцэнзіята пераходзіць выключнае права на выкарыстоўванне аб'екта прамысловай уласнасці ў частцы, прадугледжанай дагаворам, з захаваннем і за ліцэнзіярам права на яго выкарыстоўвання ў аб'ёмах, якія перадаюцца ліцэнзіяту.
- У выпадку **невыключнай ліцэнзіі** ліцэнзіяр, прадастаўляя ліцэнзіяту права на выкарыстоўванне аб'екта прамысловай уласнасці, захоўвае за сабой усе вынікаючыя з патэнта правы на прадастаўленне ліцэнзій трэцім асобам.

## **Пошліны за падтрыманне патэнта ў сіле**

**Найважнейшым з'яўляецца абавязак патэнтаўладальніка плаціць за падтрыманне патэнта ў сіле штогадовыя пошліны ў памеры, тэрміны і парадку, устаноўленых Палажэннем аб патэнтных пошлінах і зборах, зацверджаным пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь. Памеры пошліны ўзрастаюць па меры павелічэння тэрміну дзеяння патэнта.**

- **Пошліна за кожны наступны год дзеяння патэнта павялічваецца на працягу бягучага аплачванага года дзеяння патэнта. Пошліна за любы год дзеяння патэнта можа быць выплачаная на працягу шасці месяцаў з дня наступлення чарговага аплачванага года дзеяння патэнта, але ў гэтым выпадку памер пошліны павялічваецца на 50%**
- **Калі пошліна за падтрыманне патэнта ў сіле і дадатковая пошліна не ўнесены на працягу названага льготнага тэрміну, то выключнае права на вынаходніцтва, карысную мадэль, прамысловы ўзор страчваецца, і патэнт анулюецца з дня нявыплаты ва ўстаноўлены тэрмін пошліны.**

# Дагаворы аб выкарыстоўванні аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці

Усе дагаворы ў сферы інтэлектуальнай уласнасці можна ўмоўна падзяліць на **тры групы**:

- а) дагаворы паміж фізічнымі, а таксама фізічнымі і юрыдычнымі асобамі аб размеркаванні выключных маёмасных правоў на вынікі інтэлектуальнай дзейнасці фізічных асоб (**працоўны кантракт**, які ўключае ўмовы аб прыналежнасці аўтарскага права на службовыя вынаходніцтвы; дагавор **аб парадку выплаты ўзнагароды** аўтару вынаходніцтва, які не з'яўляецца патэнтаўладальнікам; пагадненне **аб размеркаванні ўзнагароджання** паміж суаўтарамі аб'екта інтэлектуальнай уласнасці і шэраг іншых);

- б) **ліцэнзійныя дагаворы** паміж фізічнымі, юрыдычнымі, а таксама паміж фізічнымі і юрыдычнымі асобамі аб перадачы правоў на аб'екты інтэлектуальнай уласнасці (дагавор продажу-куплі ліцэнзій на выкарыстоўванне вынаходніцтва па патэнту і іншыя);
- в) **аўтарскія дагаворы** аб перадачы правоў на аб'екты аўтарскага права і сумежных правоў.
- Таксама ў эканамічным абароце аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці дзейнічаюць іншыя дагаворы грамадзянскага характару: **дагаворы залогу, давернага кіравання, арэнды (лізіngu)** і да т.п., якія адлюстроўваюць розныя спосабы выкарыстоўвання правоў на аб'екты інтэлектуальнай уласнасці.

- **А.** Дагаворы аб размеркаванні маёмасных правоў на аб’екты інтэлектуальнай уласнасці.
- **Працоўны кантракт.** Умовы найму “работнікаў ведаў” у Рэспубліцы Беларусь усё яшчэ захоўваюць характэрныя рысы савецкай сістэмы, якая не прадугледжвала магчымасці стварэння наймаемым аб’ектаў інтэлектуальнай уласнасці, якія першапачаткова і безальтэрнатыўна належалі дзяржаве ў выглядзе прадпрыемства, дзе працаваў наймаемы.
- Не прадугледжвалася магчымасць продажу аб’ектаў інтэлектуальнай уласнасці і выплаты іх аўтарам грашовага ўзнагароджання звыш зароботнай платы за выключэннем заахвочванняў за стварэнне вынаходніцтва.

- **Сітуацыя кардынальным чынам змянілася са з’яўленнем у краіне інстытута інтэлектуальнай уласнасці, так ГК арт. 14 Закона Рэспублікі Беларусь “Аб аўтарскім праве і сумежных правах”, арт. 6 Закона Рэспублікі Беларусь “Аб патэнтах на вынаходніцтвы, карысныя мадэлі, прамысловыя ўзоры” і іншымі законамі аб прамысловай уласнасці прадугледжана магчымасць заключэння дагавора паміж наймальнікам і работнікам з нагоды стварэння апошнім службовых аб’ектаў інтэлектуальнай уласнасці.**
- **У той жа час гэтыя законы агаворваюць прыналежнасць маёмасных правоў на службовыя аб’екты інтэлектуальнай уласнасці наймальніку.**

- У шэрагу выпадкаў наймальнікі лічаць патрабаванні аўтараў заключыць дамову аб выкарыстанні службовых аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці або ўключыць дадатковыя пункты ў працоўны кантракт супраць-законнымі, паколькі выключныя маёмасныя правы на такія аб'екты і без гэтага дагавора належаць ім па законе.
- Асабліва відавочна карысць ад кантракту, які агаворвае ўзаемныя абавязацельствы бакоў па пытаннях выкарыстоўвання службовых аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці, праяўляецца ў выпадку пераходу кваліфікаванага наёмнага работніка ў канкурыруючую фірму. У гэтым выпадку наймальнік аказваецца зусім неабароненым ад выдавання работнікам канфідэнцыйных звестак аб сваёй фірме, яе ноу-хау, кліенцкіх базах, планах асваення новай прадукцыі.
- Разгалашэнне або прамое выкарыстанне гэтых звестак можа нанесці фірме сур'ёзную шкоду, калі згаданай дамовай не прадугледжаны патрабаванні аб невыдаванні работнікам канфідэнцыйнай інфармацыі ў выпадку яго звальнення па ўласным жаданні або ініцыятыва наймальніка.

**У міжнароднай практыцы пры заключэнні  
працоўнага кантракту **працаўнік прымае на сябе  
наступныя абавязкі:****

- **ставіць у вядомасць наймальніка аб ствараемых  
вынаходніцтвах;**
- **без дазволу наймальніка не выдаваць сакрэтную  
інфармацыю аб кампаніі ў перыяд работы па найму  
і пасля звальнення;**
- **не выкарыстоўваць пры працы ў дадзенай кампаніі  
канфідэнцыйную інфармацыю кампаній, у якіх  
работнік быў заняты да паступлення да  
наймальніка;**
- **у выпадку звальнення вярнуць матэрыялы, якія  
мелі адносіны да дзейнасці кампаніі і якія маюць  
сакрэтны характар і да т.п.**

- Для **ажыццяўлення кантролю** за дзейнасцю супрацоўнікаў кампанія прымае шэраг мер прафілактычнага характару, каб пазьбегнуць парушэнняў супрацоўнікамі умоў працоўнага дагавора.
- Так, у канадскіх інстытутах навуковыя супрацоўнікі абавязаныя штогод прадстаўляць справаздачу аб магчымых канфліктах у сферы аховы аб'ектаў інтэлектуальнай уласнасці. А ў амерыканскіх інстытутах навуковыя супрацоўнікі абавязаны прадастаўляць інфармацыю аб сваёй дзейнасці спецыяльным камісіям.
- У выпадку выяўлення парушэння супрацоўнікам сваіх абавязацельстваў ён атрымлівае спачатку папярэджанне, а затым можа быць вызвалены ад займаемай пасады.

**З улікам гэтага вопыту і па меры развіцця рынкавых адносінаў у сферы інтэлектуальнай уласнасці ў “Прыкладную форму кантракта наймальніка з работнікам” уводзяцца наступныя абавязацельствы работніка:**

- інфармаваць наймальніка аб усіх выпадках стварэння AIY як у парадку службовага задання, так і ў парадку асабістай ініцыятывы, калі праца выконваецца з выкарыстаннем інфраструктуры і ведаў наймальніка;**
- не раскрываць і не перадаваць трэцім асобам інфармацыю аб стварэнні і змесце, а таксама тэхнічную дакументацыю на ствараемы AIY;**
- своечасова афармляць ўсю дакументацыю, неабходную для патэнтна-ліцэнзійнай абароны AIY і яго продажу;**
- не дапускаць выпадкаў стварэння або збыту AIY без ведама наймальніка, выконваць яго камерцыйную таямніцу і да т.п.**

Наймальнік, са свайго боку, павінен **гарантаваць работніку:**

- актыўнае прасоўванне створанага работнікам аб'екта інтэлектуальнай уласнасці на рынак або выкарыстоўванне яго ва ўласнай вытворчасці;
- абарону яго інтарэсаў у выпадку продажу аб'екта інтэлектуальнай уласнасці, аўтарам якога з'яўляецца работнік;
- патэнтаванне вынаходніцтваў аўтара ў краінах-ліцэнзіятаў;
- доступ работніка да ўсіх матэрыялаў, якія маюць дачыненне да продажу AIY;
- безумоўную выплату работніку ўзнагароджання, прадугледжанага адпаведнымі нарматыўнымі дакументамі або дамовай паміж работнікам і наймальнікам і да т.п.

Варта адзначыць, што тыпавыя формы працоўных кантрактаў з рознымі катэгорыямі наёмных работнікаў у Рэспубліцы Беларусь, а таксама расійскія распрацоўкі не задавальняюць сучасным патрабаванням да такіх актаў і патрабуюць істотнай дапрацоўкі.

## **Дагавор аб парадку выплаты ўзнагароды аўтару патэнта, які не з'яўляецца патэнтаўладальнікам.**

- У прэамбуле дагавора паказваюцца суб'екты дамовы: аўтар (суаўтары) патэнта і яго патэнтаўладальнік. Прадмет дагавора – ўзнагароджанне аўтару патэнта, правы на які належаць патентообладателю. Патэнтаўладальнік – юрыдычная або фізічная асоба, якой выдадзены патэнт на вынаходніцтва, карысную мадэль, прамысловы ўзор.

### **Істотныя ўмовы дагавора:**

- патэнтаўладальнік абавязваецца **выплаціць аўтару аднаразовае ўзнагароджанне** за патэнт у трохмесячны тэрмін пасля яго выдачы ў памеры пэўнай колькасці бел. руб., якое не ўлічваецца пры далейшых выплатах. Памер аднаразовага ўзнагароджання не можа быць менш 10 базавых велічынь, максімальны памер ўзнагароды усталёўваецца па дамоўленасці паміж патэнтаўладальнікам і аўтарам (суаўтарамі);

- **памер выплачываемага патэнтаўладальнікам узнагароджання за кожны факт выкарыстоўвання патэнта, уключаючы выпадкі продажу ліцэнзій і пераўступцы патэнта трэцім асобам, вызначаецца ў адпаведнасці з нормамі заканадаўства;**

Прадугледжаны два варыянты разліку памеру мінімальнай узнагароды – не менш за 10% гадавога прыбытку (адпаведнай часткі даходу), штогод атрыманай патэнтаўла-дальнікам ад выкарыстоўвання патэнта, або не менш за 15 базавых велічынь за кожны год выкарыстоўвання аб'екта прамысловай уласнасці, карысны эфект ад якога не выяўлены ў прыбытку. Узнагароджанне выплачваецца ў трохмесячны тэрмін з даты падпісання акта аб выкарыстоўванні АПУ па патэнту і пры наступным выкарыстоўванні ў трохмесячны тэрмін з даты справаздачнага перыяду, вызнача-нага дагаворам. Справаздачны перыяд вызначаецца з 1 студзеня па 30 чэрвеня і з 1 ліпеня па 31 снежня кожнага года выкарыстоўвання патэнта. Максімальны памер узнагароды вызначаецца па дамоўленасці паміж патэнтаўладальнікам і аўтарам.

- **аўтар (сааўтары) мае права азнаёміцца з разлікамі памеру ўзнагароджання і матэрыялам, выкарыстанымі пры гэтых разліках.**
- **Змены і дапаўненні дагавора, уключаючы вызначэнне асаблівасцяў яго прымянення, могуць рабіцца заключэннем дадатковага пагаднення.**
- **Дагавор падпісваецца патэнтаўладальнікам і аўтарам (суаўтарамі) або адным з суаўтараў, якому гэта даручана асобным пагадненнем паміж суаўтарамі, заключаным у пісьмовай форме.**

## Пагадненне аб размеркаванні ўзнагароджання паміж суаўтарамі аб'екта інтэлектуальнай уласнасці.

- У прэамбуле пагаднення пералічваюцца ўсе сааўтары АІУ, паказваецца яго поўнае найменне (для аўтарскіх пасведчанняў, патэнтаў і заявак паказваюцца нумар, дата падачы, прыярытэт).

### Сааўтары згаджаюцца з тым, што:

- пры атрыманні ўзнагароджання за выкарыстанне дадзенага АІУ агульная сума ўзнагароджання дзеліцца паміж суаўтарамі двума магчымымі спосабамі: а) пароўну або б) прапарцыйна творчаму ўнёску кожнага суаўтара або аб'ёму ўкладзеных імі рэсурсаў;
- у выпадку ўзнікнення спрэчак паміж суаўтарамі пасля падпісання гэтага пагаднення бакі прымуць усе меры па вырашэнні іх шляхам перамоваў паміж сабой, а ў выпадку немагчымасці вырашэння названых спрэчак шляхам перамоў яны павінны вырашацца ў судовым парадку;
- суаўтары абавязваюцца выконваць канфідэнцыяльнасць гэтага пагаднення, а таксама неадкладна паведамляць адзін аднаму аб любым факце, які сведчыць аб парушэнні ўмоваў прыватнасці;
- абавязацельствы ў дачыненні да выканання ўмоў прыватнасці дзейнічаюць на працягу тэрміну дзеяння пагаднення, якое падпісваецца ўсімі суаўтарамі і ўручаецца па адным асобніку кожнаму з іх.

## **Б. Дагавор продажу-куплі ліцэнзіі на выкарыстоўванне вынаходніцтва па патэнту.**

- **Пры складанні ліцэнзійнага дагавора на выкарыстоўванне  
вынаходніцтва па патэнту можна кіравацца формай  
Прыкладнага дагавора паміж грамадзянамі і (або) юрыдычнымі  
асобамі аб продажы (куплі) выключнай (невключнай) ліцэнзіі на  
выкарыстоўванне вынаходніцтва.**

**Прэамбула прыкладнага дагавора ўтрымлівае неабходныя дадзеныя аб ліцэнзіяры  
(прозвішча, імя, імя па бацьку грамадзяніна, яго адрас або поўнае найменне  
юрыдычнай асобы) і ліцэнзіята. Бакі заключаюць дадзены дагавор, прымаючы пад  
увагу, што ліцэнзіяр з'яўляецца ўладальнікам патэнтаў, якія ўяўляюць цікавасць для  
ліцэнзіятаў, які жадае набыць на ўмовах гэтага дагавора ліцэнзію на  
выкарыстоўванне вынаходніцтваў, на якія атрыманы гэтыя патэнты, у мэтах вырабу,  
прымянення, ўвозу, прапаноў да продажу, продажу і іншага ўвядзення ў гаспадарчы  
абарот прадукту, вырабленага на аснове названых вынаходніцтваў, а таксама  
прымянення спосабу, які ахоўваецца патэнтам.**

**Тыпавы дагавор змяшчае 14 – 15 артыкулаў, якія адказваюць на пытанні, якія  
ўзнікаюць пры заключэнні любога ліцэнзійнага дагавора, прадухіляючы магчымыя  
памылкі, здольныя прывесці пасля да неадназначнага тлумачэння палажэнняў  
дагавора і судовага разбору для рэгулявання рознагалоссяў паміж ліцэнзіярам і  
ліцэнзіятам, а таксама ў адносінах з трэцімі асобамі. Гэта асабліва важна пры  
заклучэнні дагавораў з замежнымі фірмамі.**

## **Рэгістрацыя ліцэнзійных дагавораў.**

У Рэспубліцы Беларусь прадугледжаны парадак дзяржаўнай рэгістрацыі Нацыянальным цэнтрам інтэлектуальнай уласнасці наступных відаў дагавораў:

- ліцэнзійныя дагаворы аб перадачы права на выкарыстоўванне вынаходніцтваў, карысных мадэляў, прамысловых узораў, гатункаў раслін, тапалогій інтэгральных мікрасхем, таварных знакаў (знакаў абслугоўвання), сакрэтаў вытворчасці (ноу-хау);
- дагаворы аб уступцы правоў і дагаворы аб закладзе правоў на вынаходніцтвы, карысныя мадэлі, прамысловыя ўзоры, гатункі раслін, тапалогіі інтэгральных мікрасхем, таварныя знакі (знакі абслугоўвання);
- іншыя дагаворы або іх часткі, якія па сваім змесце адпавядаюць гэтым дагаворам, а таксама змены і дапаўненні ў такія дамовы.

- **Нацыянальны цэнтр інтэлектуальнай уласнасці рэгіструе дагаворы ў Дзяржаўным рэестры ліцэнзійных дагавораў, дагавораў саступкі і дагавораў закладу правоў на аб'екты інтэлектуальнай уласнасці Рэспублікі Беларусь. Незарэгістраваныя дагаворы лічацца несапраўднымі.**
- **Звесткі аб зарэгістраваных дамовах і зменах у дагаворах публікуюцца ў «Афіцыйным бюлетэні НЦІУ». Інфармацыя аб поўнай або частковай перадачы правоў на аб'ект прамысловай уласнасці, публікуемая ў бюлетэні, дазваляе зацікаўленым карыстальнікам арыентавацца на рынку аб'ектаў прамысловай уласнасці.**
- **Таму рэгістрацыю ліцэнзійных дагавораў і дагавораў аб уступцы патэнтаў ажыццяўляюць таксама Расія, Бельгія, Швейцарыя, Партугалія, Нарвегія, Швецыя; а ў Аўстрыі, Вялікабрытаніі, Грэцыі, Францыі здзелка лічыцца несапраўднай у дачыненні да трэціх асоб без такой рэгістрацыі.**

# Высновы

- Уладальніку маёмасных правоў на вынік інтэлектуальнай дзейнасці або сродак індывідуалізацыі належыць выключнае права правамернага выкарыстання гэтага аб'екта інтэлектуальнай уласнасці па сваім меркаванні ў любой форме і любым спосабам.
- Прадастаўленне права выкарыстоўваць запатэнтаваны аб'ект іншым асобам ажыццяўляецца заключэннем ліцэнзійнага дагавора, які абавязкова рэгіструецца.
- Ліцэнзійны дагавор прадугледжвае платнасць (узнагароджанне).
- Патэнтаўладальнік не толькі мае права, але і абавязаны выкарыстоўваць запатэнтаванае вынаходніцтва, карысную мадэль.
- Найважнейшым з'яўляецца абавязак патэнтаўладальніка плаціць за падтрыманне патэнта ў сіле штогадовыя пошліны.

# Заданні для практичного занятку